

LUBUSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE WOBEK RADYKALNEJ ZMIANY WARUNKÓW SWOJEJ DZIAŁALNOŚCI (1989-1994)

Działalność Lubuskiego Towarzystwa Naukowego w latach 1989-1994 była kontynuacją statutowych zadań z poprzednich lat i opierała się na corocznie opracowywanych planach działań i zamierzeniach wydawniczych. Wskutek zmieniających się warunków społeczno-politycznych, Towarzystwo stanęło przed koniecznością wypracowania nowych form pracy. Dodatkowe utrudnienia w działalności LTN nie dały na siebie długo czekać.

Z wielu współpracujących dotychczas z LTN środowisk dały się słyszeć pytania o dalszą działalność tej instytucji, o zmianę koncepcji dotyczącej pracy a nawet o sens istnienia Towarzystwa. Zmalało zainteresowanie Towarzystwem ze strony władz wojewódzkich i miejskich, co wyrażało się zwłaszcza w radykalnych cięciach finansowych na działalność instytucji wyższej użyteczności. Wśród najaktywniejszych członków Towarzystwa, wywodzących się w dużej mierze z Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Wyższej Szkoły Inżynierskiej, nie było też jasnego poglądu na profil jego działalności. Te i inne zagadnienia w poważnym stopniu niejako wyznaczały problematykę posiedzeń Zarządu Towarzystwa. Mimo tych trudności nie odstąpiono od kontynuowania działalności statutowej. Zebrania Zarządu Towarzystwa odbywały się rytmicznie, przy dobrej frekwencji członków, często poszerzone o zaproszonych gości, w tym również władze miejskie i wojewódzkie. W rozważanym okresie odbywało się 4-6 posiedzeń w roku. Odbyły się także dwa zjazdy: w marcu 1989 roku VII Walny Zjazd oraz w czerwcu 1991 roku VIII Nadzwyczajny Zjazd LTN, zwołany w związku z koniecznością zmian struktur organizacyjnych, podyktowanych nową sytuacją społeczno-polityczną kraju.

Na VII Zjeździe, 11 marca 1989 roku, prezesem Towarzystwa wybrany został prof. Hieronim Szczegóła, a funkcję sekretarza pełnił nadal dr Andrzej Toczewski. Zjazd ten przyjął, że Towarzystwo będzie szczególną wagę przywiązywać do takich kierunków i form jego działalności jak:

- integracja środowisk naukowych regionu,
- promocja tych dyscyplin naukowych, które nie są reprezentowane w kierunku kształcenia i badaniach obu zielonogórskich uczelni,
- wspomaganie procesu kształcenia i awansowania kadr naukowych regionu,
- działalność wydawnicza a szczególnie utrzymanie dotychczasowych wydawnictw periodycznych i seryjnych,

- utrzymanie łączności z innymi ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą,
- doskonalenie metodologicznych walorów prowadzonych badań naukowych,
- szersze prezentowanie dorobku zielonogórskiego środowiska naukowego, w szczególności związanego z problematyką regionu.

Członkowie Towarzystwa zgromadzeni na Zjeździe zdecydowali o konieczności podejmowania badań służących modyfikowaniu procesów ekonomicznych, kulturalnych i oświatowych zachodzących na Środkowym Nadodrzu. Towarzystwo uznało za ważne inspirowanie, rozwijanie i prowadzenie prac badawczych nad regionem, sprzyjających kształtowaniu świadomości regionalnej i wspomagających procesy decyzyjne, które nie posiadają instytucjonalnego oparcia w uczelniach i innych instytucjach naukowo-badawczych.

W uchwale VII Zjazdu znalazły się także zapisy mówiące o potrzebie:

- kontynuowania badań mających na celu opracowanie i wydanie drukiem monografii miast Środkowego Nadodrza,
- kontynuowania badań nad środowiskami twórczymi Środkowego Nadodrza oraz aktualnymi procesami społecznymi w regionie,
- zwiększenia troski o młodych pracowników nauki i studentów, jak również
- przeprowadzenia analizy struktury Towarzystwa, przede wszystkim jego komisji.

Wobec rezygnacji z funkcji sekretarza LTN dr Andrzeja Toczewskiego, z dniem 1 kwietnia 1990 roku powierzono ją mgr Bogdanowi Biegalskiemu.

Z dniem 1 stycznia 1990 roku władze wojewódzkie zawiesiły dotowanie Towarzystwa. Jednocześnie drastycznie podniesione zostały opłaty za lokal, centralne ogrzewanie i energię elektryczną. Zarząd wszelkimi dostępnymi środkami starał się wpłynąć na lokalne ośrodki decyzyjne, aby zechciały potraktować możliwie najżyczliwiej Towarzystwo. Władze miasta odmawiały pomocy, tłumacząc się trudnościami finansowymi oraz stanowiskiem w tej mierze Ministerstwa Finansów.

W tej sytuacji władze Towarzystwa zostały zmuszone do rezygnacji z zajmowanej dotychczas siedziby przy ulicy Wyszyńskiego 14. Po wielomiesięcznych staraniach, biura LTN przeniesione zostały do dwupokojowego lokalu przy Wyszyńskiego 29. Zmiana siedziby w znacznej mierze utrudniła normalną działalność i miała wpływ na aktywność Towarzystwa, pozbawionego sali posiedzeń, zaplecza.

W dalszym ciągu miejscowe władze nie wykazywały zainteresowania Towarzystwem, a nawet przedstawiciele Urzędu Wojewódzkiego czy Miejskiego proponowali jego likwidację jako instytucji, której działalność w

nowych warunkach polityczno-gospodarczych jest zbędna, nie bacząc na to, że te nowe warunki oznaczały dla środkowonadodrzańskiego regionu równocześnie nowe wyzwania, zadania i możliwości.

Lawinowo narastające trudności spowodowały konieczność zwołania Nadzwyczajnego Zjazdu LTN, który odbył się w dniu 29 czerwca 1991 roku. Jego uczestnicy zdecydowali, że Towarzystwo nie przerwie swojej działalności, lecz jeszcze lepiej dostosuje kierunki i formy swojej działalności do aktualnych możliwości.

Nowe władze z prof. Józefem Korbiczem jako nowo wybranym prezesem Towarzystwa rozpoczęły wszechstronne działania mające na celu zapewnienie mu należytej rangi w społecznym ruchu naukowym. Pierwsze efekty to uzyskanie zainteresowania ze strony Komitetu Badań Naukowych w Warszawie, który zadeklarował swą pomoc finansową na konkretne działania naukowe i wydawnicze. Komitet Badań Naukowych kierował się przekonaniem o konieczności popierania pracy naukowej w ośrodkach regionalnych. Pracujący tam ludzie nauki znają problematykę regionów przygranicznych i żywią przekonanie, że ożywienie w nich życia naukowego w nowej sytuacji politycznej może doprowadzić do interesujących form i wyników współpracy, w tym przypadku z Niemcami.

Kłopoty ekonomiczne nie przesłoniły celów, dla których Towarzystwo zostało powołane. Niektóre ze spraw miały dłuższy tok przygotowań, ale najważniejsze, że doprowadzone zostały do pomyślnego rozwiązania. I tak ważnym faktem było wydanie po dłuższej przerwie, XVI tomu *"Rocznika Lubuskiego"*.

Rocznik, wydawany od 1959 roku jako periodyk o charakterze regionalnym, odnosi się do obszaru Środkowego Nadodrza, które zarówno we wcześniejszych okresach historycznych, jak i po II wojnie światowej miało szczególnie usytuowanie polityczno-administracyjne. Usytuowanie to spowodowało między innymi, że województwo zielonogórskie powstało dopiero w 1950 roku. Późno też na tym obszarze zaczęło wykształcać się młode jeszcze środowisko akademickie i naukowe. W procesie tym, obok Lubuskiego Towarzystwa Naukowego (od 1964), Wyższej Szkoły Inżynierskiej (od 1965) i Wyższej Szkoły Pedagogicznej (od 1971), również Rocznik odegrał ważną rolę.

Rocznik stanowi szczególną możliwość i formułę publikowania wyników badań prowadzonych głównie przez przedstawicieli miejscowego środowiska naukowego. Na uwagę zasługuje przy tym fakt, że Rocznik udostępnia swoje łamy również najmłodszym adeptom nauki.

Tom XVII Rocznika, który ukazał się w końcu 1992 roku, stanowił próbę sprostania nowym warunkom społeczno-politycznym. Zachował swoje pierwotne założenia, profil humanistyczno-społeczny i szerzej pojęty regionalny, pozostający odtąd w bliskim związku z faktem historycznego

zjednoczenia Niemiec, o czym świadczy także tytuł tegoż Rocznika *"Zjednoczone Niemcy, Region Zachodni, Nowa Polska"*.

Innym ważnym faktem edytorskim 1992 roku było wydanie poszerzonej i uzupełnionej książki red. Henryka Ankiewicza zatytuowanej *"Przechadzki zielonogórskie"*. Promocja książki odbyła się w czasie Dni Zielonej Góry w Galerii Jadwigi Bocho-Kokot, zgromadziła wielu przyjaciół Autora i sympatyków LTN.

"Przechadzki zielonogórskie" nie są książką naukową, lecz raczej eseistyczną próbą ukazania powojennych losów miasta i ludzi. Henryk Ankiewicz przyjął koncepcję "przechadzki" po Zielonej Górze. W wielu przypadkach poznajemy instytucje, których już nie ma, ulice, które już nie istnieją. W książce pojawia się około 500 nazwisk ludzi znanych w mieście ale także dziesiątki zwykłych mieszkańców, którzy jednak współdecydowali o obliczu stolicy Środkowego Nadodrza.

Prof. Hieronim Szczegóła w przedmowie do wydania II napisał: *"... w nowej edycji - miejscami poszerzonej i uzupełnionej - Autor wprowadził korekty, które przyniósł czas, także w sensie biologicznym. Bardzo dobrze jednak się stało, że książka zachowała swój klimat, a upływający czas potwierdził słuszność autorskiej oceny zjawisk i ludzi, a także dobór przykładów i trafność przyjętej przez Autora metody"*.

Od 1991 roku Towarzystwo stało się też współwydawcą periodyku *"Applied Mathematics and Computer Science"*. Wydawnictwo to, adresowane do stosunkowo wąskiego grona znawców problematyki informatyczno-matematycznej, zostało bardzo przychylnie przyjęte przez specjalistów zarówno z ośrodków naukowych krajowych, jak i zagranicznych.

W dniach 15 - 16 maja 1992 roku odbyła się sesja naukowa na temat *"Polska a świat zachodni na przełomie Średniowiecza i Nowożytności"*. Organizatorami sesji było Lubuskie Towarzystwo Naukowe i Instytut Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. T. Kotarbińskiego w Zielonej Górze. Referaty wygłoszone w trakcie dwudniowych obrad wzbudziły żywe zainteresowanie wśród liczego grona słuchaczy a ich problematyka stała się ważnym ogniwem poznania historii Polski na tle Europy i świata na przełomie dwóch epok.

Instytut Informatyki, a następnie Instytut Robotyki i Inżynierii Oprogramowania Wyższej Szkoły Inżynierskiej w roku akademickim 1991/92, 1992/93 oraz 1993/94 organizował cykl wykładów seminaryjnych obejmujących współczesne działy informatyki takie jak metody i techniki sztucznej inteligencji. Oddzielny cykl wykładów poświęcono zagadnieniom sztucznych sieci neuronowych, będących jednym z kolejnych etapów poznania układu nerwowego mózgu człowieka. Dużą pomoc w zorganizowaniu wspomnianego cyklu 16 wykładów wniosło Towarzystwo.

Rok 1992 zamknął się zrealizowaniem większości zaplanowanych zamierzeń.

W związku z rozszerzeniem działalności naukowej prowadzonej przez Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - Instytut Pamięci Narodowej oraz ze zwiększeniem obowiązków służbowych pracowników, w dniu 31 grudnia 1992 roku z funkcji sekretarza Towarzystwa zrezygnował mgr Bogdan Biegalski. Obowiązki te przejął dr Ryszard Kostecki.

Rok 1993 to realizacja zamierzeń z lat poprzednich i nowych planów wydawniczych. I tak na rok 1993 zaplanowano wydanie:

- kolejnego *Rocznika Lubuskiego*,
- kontynuację prac nad *Applied Mathematics and Computer Science*.

Na 1993 rok przypadło też wydanie pracy dr Wojciecha Strzyżewskiego pod tytułem *"Geneza i symbolika herbów miejskich Środkowego Nadodrza"*, która spełniła żywe oczekiwania dużej rzeszy mieszkańców regionu.

W tym też roku, wobec dalszego braku zadowolającego stanu finansowego, Towarzystwo zmuszone było do kolejnej zmiany siedziby. I tak na wniosek prezesa prof. Józefa Korbicza i za zgodą rektorów obu zielonogórskich uczelni siedzibę LTN przeniesiono do jednego z budynków Wyższej Szkoły Inżynierskiej (sekretariat), natomiast w DS nr 1 Wyższej szkoły Pedagogicznej umieszczono Archiwum-Bibliotekę Towarzystwa i Kolegium Redakcyjne *Rocznika Lubuskiego*.

Zarząd LTN zdecydował także o redukcji stanowiska kierownika biura, dostosowuje się także i pod tym względem do wymogów gospodarki rynkowej.

Wzorem lat poprzednich również w roku 1993 Towarzystwo było współorganizatorem konferencji naukowej. Konferencja ta, z udziałem gości - referentów zagranicznych, nosiła tytuł *"Polacy - Niemcy: idea dobrego sąsiedztwa"*. Materiały przedstawione w trakcie obrad zostały opublikowane w kolejnym XVIII już tomie *Rocznika Lubuskiego*.

Towarzystwo wniosło również swój wkład w semestralne seminarium pt. *"Sieci Neuronowe i ich zastosowania"*, współorganizowane z WSI na Wydziale Elektrycznym.

Rok 1994 rozpoczął się kolejną zmianą personalną. Złożył rezygnację dr Ryszard Kostecki. Zarząd LTN zaproponował dr inż. Andrzejowi Obuchowiczowi objęcie funkcji sekretarza Towarzystwa. Propozycja została przyjęta.

Prezes LTN prof. Józef Korbicz na posiedzeniu Zarządu w dniu 25 lutego 1994 roku przedstawił propozycje wydawnicze na rok bieżący. Zaplanowano wydanie 7 pozycji oraz współudział w zorganizowaniu 3 konferencji naukowych.

W XXX-letnim istnieniu Lubuskiego Towarzystwa Naukowego okres 1989-1994 charakteryzuje się specyficznymi warunkami działalności, związanymi z zupełnie nową sytuacją społeczno-polityczną, dlatego niezmiernie trudno byłoby go już podsumowywać i oceniać. Na uwagę zasługuje fakt, że mimo wielu niesprzyjających okoliczności, przede wszystkim finansowych, Towarzystwo nie zaniechało swojego działania i

próbowało poprzez dostosowanie do nowych warunków realizować swoje podstawowe zamierzenia.

Pozostaję jednak w przekonaniu, że trudności związane z transformacją polskiej gospodarki są już za nami i Towarzystwo będzie mogło nadal wypełniać swoje ważne obowiązki. Z dorobku jego wynika, że stanowi ono integralną część środkowonadodrzańskiego i krajowego środowiska naukowego, a liczna już rzesza pracowników nauki, których Towarzystwo promowało i którym pomagało w zrobieniu "*pierwszych kroków*", przyczyni się do utrzymania znaczącej pozycji Lubuskiego Towarzystwa Naukowego.